

Kryzys w Wenezueli

Czy 20 lat socjalizmu odpowiada za upadek jednego z najbogatszych państw Ameryki Płd.? — s. 34

Inteligent w polityce

Bartłomiej Sienkiewicz o zyskach i stratach płynących z politycznego zaangażowania — s. 44

Religijność**Hanny Arendt:**

„Nie czuję się lojalna wobec Chrystusa, mogę się czuć lojalna wobec Jezusa” — s. 60

„Scenografia to myślenie przez emocje”

– Andrzej Witkowski o znaczeniu przestrzeni w teatrze — s. 90

ZNAK

M I E S I Ę C Z N I K

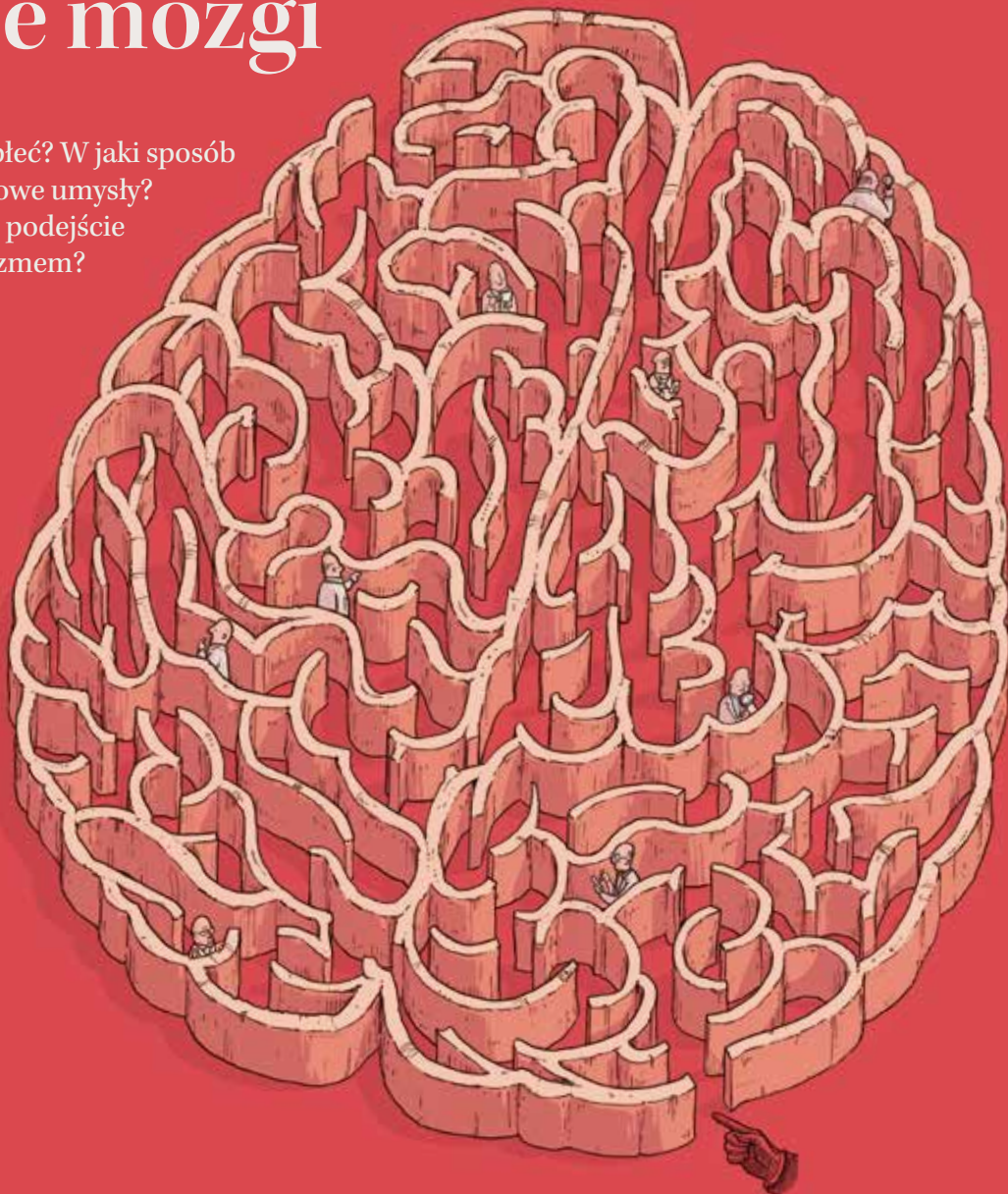
Nr **766**

CENA: 19,90 zł | VAT 5% (W PRENUMERACIE: 13 zł)
MARZEC (03) 2019

Jak pięknie różnią się nasze mózgi

Czy mózg ma płeć? W jaki sposób pracują nietypowe umysły? Jak zmienia się podejście do osób z autyzmem?

— s. 4–33

Twórz z nami kulturę myślenia

Prenumerata już od 13 zł za numer

Kup na miesiecznik.znak.com.pl

E-prenumerata (pdf/epub/mobi) dostępna w portalu Publio.pl

Dominika Kozłowska

Pochwała różnorodności

MARCOWY TEMAT MIESIĄCA, W KTÓRYM PISZEMY O NEURORÓŻNORODNOŚCI, POZWALA Z NIECO INNEJ PERSPEKTYWY spojrzeć na kwestię praw człowieka. Powojenna kultura europejska coraz wyraźniej akcentowała, że stosunek do mniejszości stanowi papierkę lakmusową faktycznego respektowania praw każdej osoby. Dlatego tak ważną sprawą jest to, jakie warunki rozwoju mają osoby niepełnosprawne i ich rodziny. Podejmowaliśmy ten problem m.in. w numerze miesięcznika pt. *Dumni, silni, niepełnosprawni* (styczeń 2017 r.). Dla jakości naszych relacji społecznych istotna jest świadomość różnorodności. Im lepiej rozumiemy, jak różnią się nasze mózgi i w jaki sposób te różnice wpływają na postrzeganie świata i zachowanie jednostek, tym większa przestrzeń dla kultury szacunku i tolerancji.

Dopełnieniem tego tematu jest marcowy dział Idee, w którym publikujemy niezwykle głośny wybitnej XX-wiecznej intelektualistki Hanny Arendt. Jej prace uchodzą zazwyczaj za wzór świeckiego myślenia. Wracamy do nich, by przemyśleć problemy współczesne, m.in. związane z wyzwaniem migracji. Teksty Arendt noszą jednak także ślady dyskretnego duchowości, która czerpie z wielorakich odniesień religijnych. Jej myśl jest niezwykle intrygującym i inspirującym przykładem dialogu z judaizmem i z chrześcijaństwem. Taki dialog, nawet jeśli wykracza poza ortodoksję właściwą dla poszczególnych religii, jest częścią dziedzictwa, którego twórcze rozwijanie stanowi charakterystyczny element europejskiej tożsamości.

Marzec jest dla nas także czasem ważnych rocznic z historii środowiska Znak. Tuż po wojnie za sprawą garstki osób wywodzących się z kręgów przedwojennej inteligencji narodził się w Krakowie projekt, który na trwałe wpisał

się w kulturę polską. Od początku działalności „Tygodnik Powszechny” i miesięcznik „Znak” stawiały sobie za cel poszerzanie horyzontów intelektualnych i wyobraźni religijnej – własnych i naszych czytelników. To pozwalało zwiększać również zakres wolności, przede wszystkim – wolności intelektualnej. Bo to przecież ona jest pierwszym krokiem do uświadomienia sobie innych wolności przynależnych osobie: obywatelskich, społecznych czy politycznych. W krótkim czasie popaździernikowej odwilży liderzy skupieni wokół naszych pism dostrzegli szansę na rozwinięcie działalności. Utworzono wówczas Koło Poselskie „Znak” i Kluby Inteligencji Katolickiej. Wydawnictwo, na którym szczególnie zależało Jackowi Woźniakowskiemu, powstało w 1959 r. Kultura Znak opiera się na wyczuciu i dostosowaniu do ducha czasów, ale i na krytycznym sprzeciwie wobec panujących trendów. 2019 r. to więc dla nas, ludzi Znak, nie tylko 30. rocznica wyborów 4 czerwca, narodzin III RP, lecz również jubileusz 60-lecia wydawnictwa. Te dwa wymiary historii: lokalny i powszechny, wpisują się w dzieje kulturowego projektu, jaki mamy przywilej dziś rozwijać.

Jubileusz ten przypada jednak na trudny i wymagający czas. W zeszłym miesiącu żegnaliśmy na łamach „Znak” zmarłego tragicznie prezydenta Gdańska Pawła Adamowicza. Nadchodzące miesiące przyniosą ważne rozstrzygnięcia, które mogą mieć wpływ na rozwój Europy w najbliższych latach. Również my, Polacy, wchodzimy w czas wyborów. Tylko od nas zależy, jakie przyniosą one zmiany. Dlatego za tak ważne uznajemy podejmowanie tematów, które pokazują, jak istotne jest pielęgnowanie wolności i szacunku dla każdego człowieka. —

SPIS TREŚCI

34 **Na krawędzi przepaści**
Joanna Goćkowska-Bolek

44 **Kiedy inteligent idzie do polityki**
Bartłomiej Sienkiewicz
w rozmowie z Andrzejem Brzezieckim

76 **Gliniana fajka**
Piotr Oczko

fot. Courtesy of Hannah Arendt Private Archive/Zeitgeist Films/fot. Carlos Becerra/Bloomberg/Gettyfot. Jakub Wtodek/Agencja Gazeta/fot. Bridgeman/Photopower

HANNAH ARENDT (TŁUM.: ELŻBIETA KOT, MICHAŁ JĘDRZEJEK)

Uwagi dla Towarzystwa Etyków Chrześcijańskich

Gdy próbowałam wytłumaczyć studentom, czym jest autorytet – a ze zrozumieniem tego mieli duży kłopot – zawsze jako przykład podawałam Kościół katolicki. I wiecie Państwo, to się już skończyło!

ZNAK
M I E S I Ę C Z N I K

ul. Tadeusza Kościuszki 37, 30-105 Kraków
tel. (12) 61 99 530, fax (12) 61 99 502
e-mail: miesiecznik@znak.com.pl
www.miesiecznik.znak.com.pl

redakcja: Mateusz Burzyk (sekretarz redakcji),
Marta Duch-Dyngosz, Michał Jędrzejek, Ilona Klimek, Elżbieta Kot, Dominika Kozłowska (redaktor naczelna), Urszula Pieczek, Janusz Poniewierski, Agnieszka Rzonca, Henryk Woźniakowski

zespół: Michał Bardel, Wojciech Bonowicz, Halina Bortnowska, Bohdan Cywiński, Bartłomiej Dobroczyński, Tomasz Fiałkowski, Tadeusz Gadacz, ks. Michał Heller, Józefa Hannelowa, Wacław Hryniewicz OMI, Jerzy Illg, Piotr Kłodkowski, Janina Ochojska-Okońska, abp Grzegorz Ryś, Władysław Stróżewski, Karol Tarnowski, Łukasz Tischner, Stefan Wilkanowicz

współpraca: Iwona Boruszkowska, Monika Gałka, Paweł Huńczak, Krzysztof Kornas, Dobrostaw Kot, Daniel Lis, Artur Madaliński, Anna Marchewka, Anna Mateja, Andrzej Muszyński, Tomasz Ponikło, Miłosz Puczyłtowski, Justyna Siemienowicz, ks. Grzegorz Strzelczyk, Marcin Wilk, Marcin Żyła

projekt graficzny pisma:
Władysław Buchner, Rafał Buchner

projekt graficzny numeru, skład i łamanie:
Łukasz Podolak (Weird Gentlemen)

fotoredycja:
Marcin Kapica

korekta:
Barbara Gąsiorowska

ilustracje portretowe:
Patrycja Podkościelny

druk: Drukarnia Colonel, Kraków, ul. Dąbrowskiego 16

nakład: 1600 egz.

promocja i reklama:
tel. (12) 61 99 530,
e-mail: miesiecznik@znak.com.pl

prenumerata: Paulina Cieżkowska,
tel. (12) 29 29 657,
e-mail: handlowy@znak.com.pl

Redakcja nie zwraca tekstów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania i skracania. Redakcja nie odpowiada za treść zamieszczanych ogłoszeń. Rozpowszechnianie redakcyjnych materiałów publicystycznych bez zgody wydawcy jest zabronione.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

TEMAT MIESIĄCA

6 **Lekcja mistrza zen**
Włodzisław Duch
w rozmowie z Anną Mateją

14 **Mózg kobiety, mózg mężczy?**
Zbigniew Sotys

22 **Neuroróżnorodni. Jak zmieniło się myślenie o autyzmie**
Ewa Furgał

28 **Nietypowe światy Olivera Sacksa**
Michał Jędrzejek

SPOŁECZEŃSTWO • ŚWIAT

34 **Na krawędzi przepaści**
Joanna Goćkowska-Bolek

PUBLICYSTYKA

44 **Kiedy inteligent idzie do polityki**
Bartłomiej Sienkiewicz
w rozmowie z Andrzejem Brzezieckim

52 **Trzeba bronić inteligencji**
Piotr Kulas

FELIETONY

58 **Coraz bliżej albo coraz mniej**
Józefa Hannelowa

59 **Kościół – mój dom**
Janusz Poniewierski

IDEE

62 **Uwagi dla Towarzystwa Etyków Chrześcijańskich**
Hannah Arendt
(tłum.: Elżbieta Kot, Michał Jędrzejek)

70 **Dyskretna religijność Hanny**
Rafał Zawisza

76 **Gliniana fajka**
Piotr Oczko

STACJA: LITERATURA

82 **Dekada w żyznym kraju**
Jakub Kornhauser

LUDZIE • KSIĄŻKI • ZDARZENIA

90 **Scenografia konstituuje spektakl**
Andrzej Witkowski
w rozmowie z Katarzyną Pawlicką

97 **Architektura spektaklu**
Barbara Stec

106 **Historia teatru żeńskiego**
Izabela Zawadzka

110 **Antropologia oporu. O wywracaniu życia codziennego**
Ewa Drygalska

112 **Opowieść o formach i treści**
Piotr Oleksy

114 **Noty o książkach**

116 **Jeź na autostradzie**
Julia Fiedorczuk

118 **Znak o znakach**
Tomasz Majewski